

Groenendaal 9a, golfclubgebouw

Adres	Groenendaal 9a
Postcode	2244 BK
Kadastraal nummer	E 1981
Naam	Nvt
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	1
Benoeming onderdelen complex	Golfclubgebouw
Oorspronkelijke functie	Golfclubgebouw
Datering/Bouwjaar	1894

Omvang bescherming

De bescherming betreft het GOLFCLUBGEBOUW.

Het interieur maakt onderdeel uit van de bescherming voor wat betreft de oorspronkelijke indeling en detaillering.

Inleiding

De Koninklijke Haagsche Golf en Countryclub (huidige naam, in 1993 is het predicaat Koninklijk verleend) werd in 1893 als eerste golfclub in Nederland opgericht; clubs in Doorn, Hilversum en Rosendaal (bij Arnhem) volgden in de jaren daarna. Vóór de oprichting werd echter al golf gespeeld op de terreinen van Arnoud Nicolaas Justinus Maria van Brienens (1839-1903) van de buitenplaats Clingendael, die in 1889 vijf holes had laten aanleggen op zijn 'schaepenweide'. Het theehuis bij de weide diende als clubgebouw. Bij de oprichting in 1893 werd een nieuwe negen-holes-baan aangelegd op een terrein van de boerderij Groenendaal, nabij de in 1882 aangelegde renbaan Clingendael. Eerste voorzitter van de club was baron van Brienens.

De club nam in 1894 dit clubgebouw in gebruik dat daarmee het eerste als clubgebouw gebouwde clubgebouw van de eerste golfclub van Nederland was, en dus als het eerste golfclubgebouw in Nederland beschouwd wordt. Dit uit Engeland geïmporteerde, houten gebouw met stijlkenmerken van de cottage-stijl bevatte enkele vertrekken en een open veranda, als zitgelegenheid met uitzicht op de slothole van de negende baan. Het is waarschijnlijk een modelgebouw voor een tennis- of

cricketpaviljoen uit een van de catalogussen van de Engelse firma Boulton & Paul uit Norwich. Deze firma ontwikkelde zich vanuit een ijzerwarenwinkel, gestart in 1797. De firma had zich eind 19de eeuw tot een bouwfirmat ontwikkeld en heette toen Boulton & Paul Ltd. In de 20ste eeuw legde het bedrijf zich toe op vliegtuigbouw.

In 1900 werd voor het gebouw een croquetbaan aangelegd; er lagen ook tennisbanen. Al spoedig werd de accommodatie van het clubhuis vergroot; in 1910 stonden er twee huisjes naast elkaar, waarvan het ene dienst deed als kleedhok en woning voor de monteur en het andere als clublokaal. In 1924 was de Haagsche golfclub de eerste van Nederland met een 18-holes-baan, waarmee de club zijn voorlijke positie in Nederland opnieuw bevestigde.

In 1939 werd het bestaande woonhuis aan de Groot Haesebroekseweg 22 door de club als nieuw clubgebouw in gebruik genomen. Het eerste clubhuis uit 1894 bleef bestaan en is sinds eind jaren 1930 in gebruik als woonhuis (inmiddels al jaren het woonhuis van starter Arie Oosterveer); het later toegevoegde kleedgebouw is tijdens de Tweede Wereldoorlog door brand verwoest.

Het clubgebouw bleef grotendeels onveranderd behouden, met uitzondering van de dakbedekking van zinken platen die rond 2000 werden vervangen door de huidige dakplaten. Daarnaast zijn aan de achterzijde twee uitbouwen met lessenaarsdak gerealiseerd (onderdelen zonder bakstenen plint; uitbouw onder lessenaarsdak met gemetselde plint behoort tot oorspronkelijke bouw). De kleurstelling met de typerende zwarte (oorspronkelijk met carbolineum onderhouden) houten gevels en witgeschilderde decoratieve onderdelen is behouden. De veranda is met kunststof platen en een dubbele glasdeur en een enkele glasdeur (aan zuidzijde) dichtgezet zonder daarbij de oorspronkelijke detaillering aan te tasten. Zelfs de zitbank is oorspronkelijk. Het interieur is eveneens grotendeels bewaard gebleven. Wel zijn voor isolatie klampmuren en verlaagde plafonds aangebracht. De gekruiste golfclubs met het jaartal 1894 in de rechter topgevel herinneren aan de oorspronkelijke functie.

Stedenbouwkundige aspecten

Het pand is gelegen aan de weg Groenendaal. Tegenover het pand liggen sportvelden; op circa 100 meter afstand liggen golfbanen. Circa 70 meter ten noorden van het pand staat een voormalige paardenstal van de van 1882-1906 aldaar gelegen renbaan Clingendael. Behalve de aanwezigheid van sportvelden herinnert er in de omgeving van het pand niets herkenbaars meer aan de voormalige functie. Het pand ligt binnen de contouren van het van rijksweg beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg'.

Architectonische beschrijving¹

Het pand is in hout opgetrokken vanuit een gemetselde plint die met vormbakstenen is afgesloten. Het bestaat uit één bouwlaag met samengesteld dak dat bestaat uit een zadeldak als hoofddak en haaks daarop aan de nok aangekapte dwarskappen; eveneens zadeldaken, waarvan de rechter een klein kapje met een zeeg betreft dat net iets onder de nok aangekapt is. Het rechter kapje bevindt zich ter plaatse van de veranda die voorts met een bijna vlak lessenaarsdak gedekt is. Aan de achterzijde bevindt zich over de gehele lengte een net iets ten opzichte van het hoofdvolume versprongen aanbouw onder lessenaarsdak die oorspronkelijk is. Aan de kopse zuidzijde is er nog een klein volume, eveneens met zadeldakje. Het gehele, oorspronkelijke volume staat op een gemetselde plint die afgesloten is met een rij vormbakstenen in rode verblendsteen. Op het dak staat een gemetselde schoorsteen.

De topgevels zijn verrijkt met samengestelde windveren, consoles, sierwerk in zaag- en draaiwerk en een rijk gedetailleerde makelaar, alles in hout. Het rechter kapje heeft op de nok (restanten van) een zinken crest en ook metalen decoratie in de topgevel, naast de houten windveren en makelaar. De houten ramen hebben een vaste roedenverdeling en zijn aan de bovenzijde aan de glaszijde voorzien van een accoladeboog. De veranda heeft een houten constructie met gezaagde

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

decoratieve afwerking van kolommen en dakrand en een balustrade in ruitpatroon. Kolommen en balustrade staan op een bakstenen plint. De vloer bestaat uit dubbel gebakken plavuizen; achthoekig en vierkant in geel en rood. Ter plaatse van de veranda zijn er twee identieke paneeldeuren met drie staande en één liggende ruit. Het opgaand werk is zwart; kozijnen zijn groen; ramen zijn wit; waterlijst ter hoogte van lekdorpels is groen.

Interieur

Het interieur heeft zijn indeling en detaillering grotendeels behouden, inclusief paneeldeuren, de kapconstructie waarbij de spantbenen doorlopen tot halverwege de binnenmuren en die verrijkt zijn met samengestelde consoles, en een betimmering met vaste kasten rond de schouw in een koof.

Waardstelling

Het golfclubgebouw is vanwege de cultuurhistorische - , architectuurhistorische - en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en als onderdeel van de ontwikkelingsgeschiedenis van de buitenplaats Clingendael, en van de vroegste geschiedenis van de golfsport in Nederland en de Koninklijke Haagsche Golf- en Country Club in het bijzonder;
- vanwege de typologische betekenis als zeer zeldzaam sportgebouw vanwege de ouderdom en als golfclubgebouw;
- als eerste golfclubgebouw van Nederland;
- als voorbeeld van een houten sportclubgebouw uit het einde van de 19de eeuw met stijkenmerken van de Engelse cottagestijl;
- vanwege de nagenoeg gaaf bewaarde hoofdvorm, materiaalgebruik, kleurstelling en detaillering;
- vanwege de herkenbaarheid als bijzonder type gebouw;
- vanwege de ligging binnen een van rijkswege beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg'.

Bijlagen

Foto's situatie 2013; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 23 januari 2013; mondelinge informatie de heer A. Oosterveer en zijn zuster;

Boomstra-Stol, H. en G. Zeiler-Seyffardt, 'Honderd-uit over de Haagsche 1893-1993', gedenkboek honderdjarig bestaan Koninklijke Haagsche Golf- en Country Club, Wassenaar, 1994;

Robin K. Bargmann, 'Serendipity of Early Golf', Rotterdam, 2010;

Scheffer, C., 'Jongere bouwkunst en stedenbouw, Wassenaar', provincie Zuid-Holland, 1993.

[Catalogus Boulton & Paul Ltd, 1888:](http://archive.org/stream/BoultonPaulManufacturersRoseLaneWorksNorwichcatalogueNo.43/BoultonAndPaulCca57664#page/n177/mode/2up)

[http://archive.org/stream/BoultonPaulManufacturersRoseLaneWorksNorwichcatalogueNo.43/BoultonAndPaulCca57664#page/n177/mode/2up;](http://archive.org/stream/BoultonPaulManufacturersRoseLaneWorksNorwichcatalogueNo.43/BoultonAndPaulCca57664#page/n177/mode/2up)
[wikipedia](http://en.wikipedia.org/wiki/Boulton_and_Paul)